

O C E N A

rozprawy doktorskiej o. mgra lic. PIOTRA KUBIAKA OFM, pt. *Wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych – argumentacja i recepcja. Studium teologicznomoralne*, Toruń 2026 r., napisanej w Katedrze Teologii Systematycznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Zbigniewa Wanata.

O. mgr lic. Piotr Kubiak OFM w swojej rozprawie doktorskiej podjął się analizy wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych. Zespół ten jest ważnym forum formułowania stanowiska Kościoła wobec aktualnych problemów bioetycznych w Polsce, a jego działalność wpisuje się w szerszą misję Magisterium Kościoła w zakresie ochrony godności życia ludzkiego. Przedstawiona do recenzji dysertacja podejmuje zatem problematykę aktualną i istotną, zarówno z perspektywy teologii moralnej, jak i współczesnej debaty publicznej.

Rozprawa liczy 304 strony wydruku komputerowego. Pełne omówienie podjętej problematyki zostało ujęte w czterech rozdziałach (s. 11–269). Poprzedzone są one *Spisem treści* (s. 2), wykazem skrótów (s. 3) oraz *Wstępem* (s. 4–10). Całość zamyka podsumowujące *Zakończenie* (s. 270–272), zestawienie bibliografii (s. 273–300) oraz streszczenie w języku polskim (s. 301–302) i angielskim – *Summary* (s. 303–304).

We Wstępie Autor uzasadnia wybór tematu. Najpierw przedstawia genezę utworzenia przy Konferencji Episkopatu Polski Zespołu Ekspertów ds. Bioetycznych, a następnie omawia zakres jego kompetencji, strukturę działania oraz skład osobowy. Doktorant zaznacza, że przeprowadzona przez niego kwerenda wykazała minimalne wykorzystanie dokumentów Zespołu w opracowaniach naukowych – etycznych i teologicznych. W związku z tym zdecydował się na „przygotowanie całościowego opracowania, które z konieczności dotyczyć będzie recepcji eksperckich wypowiedzi w środkach społecznego przekazu” (s. 7). Celem rozprawy jest zatem analiza argumentacji stosowanej w wypowiedziach Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych oraz badanie ich recepcji w mediach, a także ocena, czy przekaz medialny uwzględniał argumentację Zespołu i czy ewentualna krytyka miała

charakter merytoryczny. Doktorant stawia dwa pytania badawcze: 1. Jakiego typu argumentację stosował Zespół? oraz 2. Czy i w jaki sposób media tę argumentację dostrzegały i interpretowały?

We Wstępie Doktorant określa również materiał źródłowy oraz literaturę, z której korzysta. Podkreśla przy tym, że podstawową metodą zastosowaną w dysertacji jest analiza treści, analiza argumentacji oraz analiza recepcji medialnej, uzupełniona elementami systematyzacji i syntezy wyników. Po tych wprowadzających uwagach Autor przechodzi do szczegółowego przedstawienia tematu.

O. mgr lic. Piotr Kubiak OFM słusznie uznaje, że zanim zostaną poddane analizie wypowiedzi Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych, należy omówić szersze zagadnienia dotyczące formacji sumienia w kontekście bioetyki, ze szczególnym uwzględnieniem klauzuli sumienia. Temu zagadnieniu poświęcony jest pierwszy rozdział rozprawy (s. 11–82). Drugi rozdział (s. 83–164) analizuje dokumenty Zespołu dotyczące początku życia ludzkiego, takie jak: *in vitro*, antykoncepcja awaryjna, aborcja, ochrona genomu oraz chimery i sztuczne macice. Rozdział trzeci koncentruje się na problemach związanych z trwaniem życia, takich jak pandemia COVID-19, szczepienia, etyczne aspekty produkcji szczepionek oraz tranzycja płci (s. 165–235). W rozdziale czwartym (s. 236–269) Doktorant omawia kwestie końca życia, w tym terapię daremną, wentylację mechaniczną oraz przypadek Alfiego Evansa. Całość opracowania zamyka *Zakończenie*, które zawiera ogólne wnioski, uwagi syntetyczne oraz postulaty praktyczne, m.in. dla duszpasterstwa i formacji moralnej.

Należy pogratulować Doktorantowi i jego Promotorowi wyboru tego tematu. Dynamiczny rozwój nauk biomedycznych i technologii ingerujących w życie ludzkie – szczególnie na jego początku i końcu – generuje nowe, często dramatyczne pytania etyczne. Bioetyka jawi się w tym kontekście jako kluczowy obszar refleksji, łączący nauki szczegółowe, filozofię i teologię. Aktualność tematu wynika również z napięcia między rozwojem techniki a odpowiedzialnością moralną człowieka, co trafnie diagnozuje nauczanie Kościoła. Analiza argumentacji oraz recepcji wypowiedzi Zespołu pozwala nie tylko na rekonstrukcję ich treści, lecz także na ocenę oddziaływania społecznego, zwłaszcza w mediach. Rozprawa wpisuje się więc w ważny nurt badań nad komunikacją nauczania moralnego Kościoła we współczesnym świecie. Temat pracy jest w pełni uzasadniony, oryginalny i odpowiada aktualnym wyzwaniom teologii moralnej.

Aby zrealizować cel badań, o. Piotr Kubiak szczegółowo przebadął bogaty materiał źródłowy, obejmujący wszystkie wypowiedzi Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych z lat 2008–2025, wybrane dokumenty Konferencji Episkopatu Polski oraz dokumenty Magisterium

Kościła (m.in. encykliki i instrukcje bioetyczne). Materiały te zamieszczono w bibliografii w części zatytułowanej *Źródła*. Niefortunnie jednak dokumenty soborowe i Kongregacji Nauki Wiary oraz encykliki i adhortacje papieskie nazwano „Wypowiedziami” Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (s. 274). Dodatkowo, w dziale *Nauczanie Kościoła* znalazły się pozycje kard. Josepha Ratzingera (s. 274–275), co jest nietypowe i należałoby to skorygować.

Druga część bibliografii, zatytułowana *Literatura* (lepiej byłoby użyć nazwy *Literatura przedmiotu*), obejmuje pozostałe pozycje. Uwzględniono w niej materiały medialne dokumentujące recepcję wypowiedzi Zespołu oraz publikacje z zakresu bioetyki, teologii moralnej i etyki. W dziale tym znalazły się również internetowe wzmianki o rezultatach prac Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych oraz krótkie wypowiedzi Episkopatu – te ostatnie warto rozważyć jako materiał do wydzielenia pod osobnym tytułem. Drobnym chaosem pogłębia porządek alfabetyczny uwzględniający tytuły naukowe i stopnie kościelne (abp, bp, dr, ks., prof.).

Należy jednak podkreślić, że wykaz bibliografii jest bogaty i różnorodny, zajmuje 28 stron. Zgromadzenie i szczegółowe zapoznanie się z tak obszerną literaturą świadczy o dojrzałym podejściu Doktoranta i jego ogromnej pracowitości. Szkoda jedynie, że w części *Literatura* nie dokonano wyraźnego podziału na literaturę przedmiotu i pomocniczą.

Niekwestionowaną zasługą Doktoranta jest stworzenie kompletnego korpusu dokumentów bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski, który dotychczas nie istniał w formie jednolitego, oficjalnego zbioru. Dzięki żmudnej kwerendzie – obejmującej akta KEP i archiwa komisji – Autor „wydobył na światło dzienne” pełne spektrum oficjalnego nauczania Kościoła w Polsce w dziedzinie bioetyki w latach 2008–2025, ocenił jego wartość merytoryczną oraz zbadał realny wpływ tych treści na społeczeństwo poprzez analizę mediów. Jest to istotny wkład w dokumentalistykę oraz historię współczesnej myśli teologiczno-moralnej w Polsce.

Na podkreślenie zasługuje również interdyscyplinarne ujęcie omawianej problematyki. Praca łączy teologię moralną, medioznawstwo i bioetykę, a tym samym analizę teologiczno-moralną (argumentacja) z analizą medioznawczą (recepcja), wypełniając lukę w badaniach nad recepcją nauczania Kościoła w Polsce. Wyniki przeprowadzonych badań mogą służyć rzecznikom prasowym instytucji kościelnych do lepszego projektowania komunikatów, tak aby ograniczyć ryzyko ich zniekształcenia w mediach.

Należy zdecydowanie podkreślić, że Doktorant zrealizował główny cel swojej rozprawy, wykazując, że współczesna teologia moralna w wydaniu KEP nie jest jedynie „wyznaniowa”, lecz funkcjonuje na poziomie racjonalnym i biologicznym, co pozwala jej

uczestniczyć w debacie publicznej na świeckim forum. Dokumenty Zespołu KEP ds. Bioetycznych pełnią zatem funkcję nie tylko instruktywną dla wiernych, ale także stanowią próbę udziału Kościoła w przestrzeni debaty publicznej jako eksperta merytorycznego. Autor w swojej rozprawie dowodzi unikalnego splotu argumentacji medycznej, prawnej i moralnej, który rzadko występuje w tak skondensowanej formie w innych gremiach doradczych, wskazując tym samym na specyfikę polskiej bioetyki.

Na osobną uwagę zasługuje strona formalna rozprawy, która stawia o. Piotra Kubiaka w szeregu badaczy o należywym opanowaniu warsztatu metodologicznego. *Wstęp* zawiera istotne elementy wprowadzające w problematykę pracy. Czego nie można powiedzieć o *Zakończeniu* – trzy strony na 305 stron rozprawy stanowią zaledwie 1% objętości. Przy tak obszernym materiale badawczym (26 dokumentów oraz analiza mediów z 17 lat) synteza powinna być głębsza i bardziej rozbudowana (standardowo ok. 3% całości, czyli ok. 8–10 stron). Autor wskazuje na realizację celów (analiza argumentacji i recepcji medialnej), jednak brakuje tu wyraźnego odniesienia do konkretnych hipotez postawionych we *Wstępie*. *Zakończenie* koncentruje się bardziej na „uwagach i wnioskach” niż na kategorycznym potwierdzeniu lub obaleniu założeń badawczych.

Poza tym, rozprawa odznacza się zarówno w całości, jak i w poszczególnych częściach właściwą spójnością. Treść rozdziałów i paragrafów odpowiada tytułom, a analiza prowadzona jest przejrzysto i zgodnie z podziałem materiału, zapowiedzianym i uzasadnionym na początku każdego rozdziału. Przypisy zostały sporządzone zgodnie z przyjętymi zasadami, a język pracy jest zasadniczo dobry i komunikatywny.

Mocną stroną rozprawy jest bardzo dobrze uzasadniona aktualność tematu, jasno sformułowane pytania badawcze, szeroki i odpowiednio dobrany materiał źródłowy, oryginalne połączenie analizy teologicznej z analizą medialną oraz logiczny i przejrzysty układ pracy, który prowadzi Czytelnika kolejno przez zagadnienia: sumienie → początek życia → trwanie → kres.

Po zapoznaniu się z dysertacją stawiam trzy szczegółowe pytania:

1. W jakim stopniu – zdaniem Doktoranta – przyjęta przez Zespół Ekspertów argumentacja personalistyczna jest komunikatywna dla odbiorcy spoza kręgu światopoglądu chrześcijańskiego?
2. Jakie konkretne czynniki – poza medialnymi – mogą tłumaczyć minimalną recepcję wypowiedzi Zespołu w środowisku naukowym?
3. Czy analiza recepcji medialnej pozwala sformułować praktyczne wskazania dotyczące skuteczniejszego komunikowania stanowiska Kościoła w kwestiach bioetycznych?

Podsumowując, pragnę stwierdzić, że rozprawa doktorska o. mgra lic. Piotra Kubiaka OFM prezentuje pierwsze całościowe opracowanie wypowiedzi Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych z lat 2008–2025, łączy ich analizę teologiczno-moralną z badaniem recepcji medialnej oraz ukazuje dysproporcję między wagą dokumentów a ich minimalną obecnością w refleksji naukowej. Nade wszystko wykazuje, że recepcja argumentacji bioetycznej Zespołu KEP w mediach była ograniczona i często powierzchowna, co ma istotne znaczenie dla oceny skuteczności komunikacji nauczania moralnego Kościoła.

Konkludując, stwierdzam, że dysertacja o. mgra lic. Piotra Kubiaka OFM pt. *Wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych – argumentacja i recepcja. Studium teologicznomoralne*, mimo wskazanych w recenzji mankamentów, w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Praca stanowi rzetelną podstawę do kontynuowania przewodu doktorskiego, w związku z czym z pełnym przekonaniem wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o dopuszczenie Autora do dalszych etapów postępowania oraz o nadanie mu stopnia naukowego doktora nauk teologicznych.

ks. Jan Orzeszyński
ks. prof. dr hab. Jan Orzeszyński